

Co se stalo na tržnici?

Cíle

studenti

- uvědomují si, jak kulturní zázemí ovlivňuje náš styl komunikace
- chápou úlohu nonverbálních prostředků v komunikaci
- chápou a pozitivně hodnotí mnohost komunikačních stylů
- dokážou popsat, jak se může lišit vyjadřování slušnosti, zdvořilosti, úcty či význam gest a frází v závislosti na kulturním prostředí
- znají vybraná specifika vietnamské kultury

Velikost skupiny

max. 16 lidí

Čas

60 minut

Pomůcky

- pro každou skupinu jedna kopie textu 5.1.1.A nebo 5.1.1.B

Popis / postup

1. Rozdělte třídu do dvou skupin. Jedna skupina dostane text 5.1.1.A – Co se stalo na tržnici – výpověď Petry, druhá 5.1.1.B – Co se stalo na tržnici – výpověď Thiena. Obě skupiny se musí domnívat, že mají k dispozici totožné texty.
2. Vyzvěte studenty, aby si pozorně přečetli text (dbejte, aby se skupiny navzájem neslyšely).
3. Každá skupina ať připraví scénář,
 - v němž bude účinkovat devětadvacetiletá česká zákaznice a vietnamský obchodník
 - který bude zobrazovat popsanou scénu
 - který bude obsahovat všechny repliky vyplývající z textu
 - do něhož budou přidány vnitřní monology postav – co si v dané chvíli kdo myslí

Co se stalo na tržnici?

(při dramatickém ztvárnění musí být zřetelně odlišeny, např. výrazným obratem tváře k publiku a vykročením k němu). Vnitřní monolog by neměl odporovat pocitům vyjádřeným v textu, ale může být dotvořen v jejich duchu na základě studentské fantazie.

4. Studenti by též ze svého středu měli vybrat komentátora, který potom celou situaci bude analyzovat a hodnotit, musí publiku ujasnit to, co zůstalo ze scénky nejasné, a jednoznačně vysvětlí její vyznění. Nárys komentáře by měl vznikat během přípravy scénky ve spolupráci s celou skupinou.
5. Dejte studentům potřebný čas k přípravě a nácvičce scénky.
6. Skupiny postupně předvádějí své scénky, komentátoři je vysvětlí a zbytek skupiny je může též krátce okomentovat. Druhá skupina je v roli pasivního pozorovatele, aby nebyl prozrazena pointa – rozdílnost textů.
7. Nechejte skupiny vzájemně okomentovat výstupy. V čem se lišily? Jaký byl rozdíl v chování jednotlivých postav?
8. Prozradte studentům pointu: skupiny si navzájem přečtou své texty.
9. Reprodukujte (nebo přečtěte) studentům text Co se stalo na tržnici – interpretace

Hodnocení / reflexe

Možné otázky k diskusi:

- *Jak jste se cítili jako představitelé jednotlivých rolí? Vycházelo nedorozumění ze špatné vůle aktérů? Jak je možné podobným nedorozuměním předcházet?*
- *Dostali jste se někdy do podobné situace? Stalo se vám někdy, že jste se dostali do trapné situace proto, že jste neznali zásady správného jednání v daném prostředí (v cizině, na úřadě, při neobvyklých příležitostech)? Stalo se vám někdy, že jste slyšeli vyprávět historku, které jste byli přítomni, úplně jinak, než se podle vás udála? Jaké to bylo? Proč často nevidí ani dva příslušníci jedné kultury stejnou situaci stejně?*
- *Souhlasíte s názorem, že se cizinci musí chovat slušně? Co si konkrétně představujete pod označením „slušný“? Jak byste Thienovi vysvětlili, že mu čeští zákazníci tykají, ačkoliv to odporuje zásadám české zdvořilosti, kterým se naučil v kurzu?*
- *atp.*

Aktivita je vhodná jako úvod k výkladu o odlišných vietnamských zvycích.

Co se stalo na tržnici?

Text 5.1.1.A – Co se stalo na tržnici

Petra, Češka, 29 let

Potřebovala jsem si rychle koupit nějaké pěkné letní šaty na dovolenou. Kamarádka mi poradila, abych zkusila zajít na vietnamskou tržnici: mají velký výběr a ceny jsou super. Zkusila jsem to, ale už to nikdy neudělám. Vietnamci se chovají neuvěřitelně drze. Přišla jsem do stánku a pozdravila, Vietnamec mi místo pozdravu odpověděl „ano“. Ale nevíkala jsem si toho a šla ke stojanu s letními šaty. Měli opravdu pěkný výběr. Vietnamec se ke mně přišoural a okouněl, jak si vybírám. Jedny oranžové šaty se mi opravdu líbily, zeptala jsem se, kolik stojí. Byly za dvě stovky, moc pěkná cena. Vrátila jsem šaty do stojanu, dala si ruce v bok a ještě chvíli se rozmýšlela, jestli se mi nehodí šaty spíš do zelena. Vietnamec, aniž bych proti něčemu protestovala, mě najednou začal přesvědčovat, že ta cena je opravdu „malá“, že už ji nemůže snížit a že jinde levnější neseženu. Asi mě tím chtěl donutit, abych si šaty koupila. Bylo mi to nepříjemné: mám přece právo sama posoudit cenu zboží, nepotřebuju k tomu nějaké komentáře! Ale šaty se mi líbily. Vzala jsem je znovu ze stojanu, a abych trochu odlehčila atmosféru, rozverně jsem se zeptala: „Myslíte, že mi budou?“ A on řekl: „Budou, paní, ale dám vám raději větší: Vy jste taková pěkně tlustá.“ Taková drzost! Zeptala jsem se ho, co si to dovoluje, a on se mi, místo aby se omluvil, začal do očí smát. Ztratila jsem nervy, pořádně jsem mu vynadala, že by se měl naučit chovat, a odešla jsem ze stánku. Vietnamci tady nejsou doma, a když už tady chtějí prodávat, měli by se alespoň chovat slušně.

Co se stalo na tržnici?

Text 5.1.1.B – Co se stalo na tržnici

Thien, vietnamský prodejce oblečení, 35 let

Do Čech jsem přišel nedávno. Prodávám tady oblečení. Musím říct, že stále ještě nerozumím chování některých Čechů. V kurzu češtiny mě například učili, že mám dospělým neznámým lidem říkat vy (vykat) a že to tak dělají všichni. Snažím se respektovat pravidla slušnosti a všem svým zákazníkům vykám. Oni mě však většinou říkají ty (tykají), říkají: „Ukaž mi..., dej mi..., řekni mi...“ Naučili mě v kurzu češtiny správné pravidlo, anebo si mám spíš myslet, že Češi nedodržují svá vlastní pravidla slušnosti a jsou nezdvořilí?

Ale i jinak je pro mě chování některých Čechů nepochopitelné. Nedávno se mi stala zvláštní příhoda s jednou českou zákaznicí. Všechno bylo zpočátku dobré, slušně jsme se pozdravili, ona si šla vybírat ke stojanu s šaty. Postavil jsem se do uctivé vzdálenosti od ní, abych byl k ruce, kdyby něco potřebovala. Zeptala se, kolik ty šaty stojí: byly za dvě stě korun. Zákaznice si dala ruce v bok – pochopil jsem, že ji cena rozčílila, ale já myslím, že je to pěkná cena za letní šaty, které v jiných obchodech prodávají třeba za 500 Kč. Řekl jsem jí to, ale ona byla stále podrážděnější. Pak se zeptala, jestli jí ty šaty budou. Řekl jsem jí, že mám i větší čísla, a dovolil jsem si ji velice zdvořile pochválit, že vypadá pěkně. Ona se na mě ale rozkřikla, co si to dovoluju. Přivedlo mě to do rozpaků, ale ona se rozčilovala stále víc a nakonec na mě křičela, že se mám naučit chovat. Bylo to velice trapné.

Možná jsem té zákaznici něco udělal, nebo jsem choval nějak nepřiměřeně. Chtěl bych se naučit dobře rozumět chování Čechů, aby naše vztahy byly co nejlepší.

Co se stalo na tržnici?

Co se stalo na tržnici – interpretace

Petra přišla na tržnici zjevně v dobré vůli a zdánlivě bez předsudků. Nebyla však připravena na odlišný komunikační styl Vietnamců. Thien, i přes zjevnou snahu dodržovat společenská pravidla, se stejně jako Petra stal obětí rozdílnosti kulturních návyků. Ačkoliv Thien prošel kurzem českého jazyka, zdaleka se nenaučil o české kultuře dost, aby mohl bezchybně komunikovat. Osvojit si dokonale všechny zvyky vzdálené kultury je úkol na mnohá léta a nikdy se nedá říct, že bychom se o vzdálené kultuře naučili všechno. Bezchybně komunikovat nepředpokládá jen znalost významů slov daného jazyka, ale i zvládnutí situačně přiměřených pozdravů, verbálních i nonverbálních vyjádření úcty, vhodných postojů, uctivé vzdálenosti, správných a přípustných gest, posunků, grimas. Pevně usazeni ve své kultuře si „znalost“ rozsáhlého systému komunikačních návyků ani neuvědomujeme, považujeme je za samozřejmé, „přirozené“, normální a všeobecně platné. Problém nastává při setkání s člověkem, jehož kultura, a tedy i komunikační vzorce se podstatně liší. Jeho odlišné chování „čteme“ podle svého (rozdílného) kulturního klíče – a máme tendenci pokládat ho za nenormální, nezdvořilé, nepřátelské, v horších případech za „barbarské“ či „primitivní“. Co se vlastně stalo na tržnici?

- Thien odpověděl Petře na pozdrav „ano“, což je ovšem doslovný překlad z vietnamštiny, který se v Čechách neuzivá, příp. může být považován za nezdvořilý.
- Thienovu ochotu a úslušnost „být zákazníkovi k ruce, kdyby něco potřeboval“ interpretovala Petra jako „okounění“.
- Petra si po dotazu na cenu mimoděk při rozmýšlení založila ruce v bok. Toto gesto znamená ve vietnamské kultuře „jsem rozčilený, našťvaný, zásadně nesouhlasím.“ Thien si gesto vyložil jako nesouhlas s cenou, a začal tedy její výši zákaznici vysvětlovat, což Petře připadalo jako nepříjemný nátlak, aby šaty koupila.
- Ve snaze zalichotit Thien Petře řekl, že „je pěkně tlustá“. Ve Vietnamu znamená tato zdvořilostní fráze „vypadáte pěkně, blahobytně, jistě se vám vede dobře“. V evropském kontextu (ideál ženské krásy je štíhlost, ba přímo vyhublost) ovšem podobná věta zafunguje jako urážka – tak ji také Petra pochopila.
- Petra se na Thiena rozkřičela, což je podle pravidel vietnamské etikety společensky krajně nevhodné. Dát na veřejnosti volný průchod svým negativním citům – otevřené nespokojenosti či dokonce vzteku – znamená „ztratit tvář“, tj. ztratit před okolím jakoukoli autoritu.
- Na Petřinu zlobu reagoval Thien úsměvem, jenž Petra identifikovala jako výsměch. Thien si však danou situaci v duchu označil za „trapnou“, byl v rozpacích, a proto se smál. Vietnamský úsměv totiž vedle výrazu sympatie a humoru vyjadřuje rovněž rozpaky a nejistotu, v určitých situacích také omluvu či účast s člověkem v nesnázích. Komunikace zkrachovala na **nedostatečné znalosti rozdílných komunikačních pravidel**.

